

Mottagare
Regionstyrelsen

Återrapportering nuläge kulturgarantin

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen tar emot informationen.

Sammanfattning

Region Gotland införde 2020 en kulturgaranti för att säkerställa barns och ungas rätt till kultur i linje med skollagen, barnkonventionen och kulturplanen. Garantin innebär att alla elever i grundskolan (F–åk 9) ska möta minst fyra kulturupplevelser per stadium, fördelade över musik, scenkonst/film, musei-/kulturarv och besök av en kulturskapare som bidrar till skapande i klassrummet.

Den rapport som tagits fram av regionstyrelseförvaltningen och utbildnings- och arbetslivsförvaltningen visar att alla barn och unga i Gotlands grundskolor idag inte nås av den nuvarande kulturgarantin. Resurserna är begränsade och nyttjandet varierar kraftigt mellan skolor. Vissa skolor deltar regelbundet och når troligtvis målen, medan andra knappt deltar alls. Transportlösningen med kulturbussar fungerar ojämnt. Det bokningssystem som används upplevs som svårt, vilket gör att tillgången till kultur ibland avgörs av personliga kontakter snarare än strukturerad planering. Kommunikation och riktlinjer upplevs otidliga bland förvaltningar, institutioner och rektorer.

I förhållande till de utmaningar som finns lyfter rapporten fram ett antal rekommendationer på åtgärder för fortsatt arbete framåt.

Förskolans åldrar föreslås ingå och förutsättningarna för gymnasiets deltagande utreds. En överskådlig planering för hela förskolan och grundskolan skulle ge skolorna förutsägbarhet, institutionerna en hållbar planering och barnen en sammanhållen kulturväg genom skolgången. Ett mål kan vara erbjuda minst en aktivitet per elev och termin. Centralt för arbetet framåt är behovet av utökade resurser för samordning och att ta fram en uppdaterad hållbar modell för förskola och grundskola i nära samverkan mellan förvaltningar, skolor och institutioner. I samband med budgetprocessen för 2027 kan ett förslag på ny modell med en resurssättning för utökning och bättre samordning presenteras för att kunna implementeras fullt ut från 2027.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att en utvecklad garanti är nödvändig för att uppfylla Gotlands kulturpolitiska mål, skolplanen och barnkonventionens

intentioner.

Ärendebeskrivning

Kulturgarantin uppstod på Gotland 2020 med syftet att säkerställa att alla barn i grundskolan får återkommande möten med professionell kultur. Garantin vilar på tre centrala grunder: barnkonventionen, skollagen och Region Gotlands kulturplan. När kulturgarantin infördes fastställdes att varje elev under sin grundskoletid (F–9) skulle möta minst fyra kulturupplevelser per stadium. Redan vid införandet stod det klart att modellen hade en tydlig riktning att alla barn och unga skulle få tillgång till kultur i skolan - men resursmässigt fanns utöver kulturinstitutionernas insatser begränsningar gällande kulturinköp. En oförändrad budget har funnits sedan 2016, samtidigt som kostnader för produktion, transport och personal stigit. Detta har medfört en succesiv urholkning av medlen.

Rapporten (bilaga 1) är en uppföljning av arbetet med kulturgarantin och är framarbetad av regionstyrelseförvaltningen och utbildnings- och arbetslivsförvaltningen. Den redovisar nuläge, styrkor och utmaningar med att nå barn och unga på Gotland utifrån intervjuer med kulturinstitutionerna, sammanställd statistik och en intern dialog mellan ansvariga förvaltningar. Utifrån de utmaningar som finns presenteras ett antal rekommendationer att ta med i arbetet framåt med att utveckla garantin.

Rapporten visar att (med nuvarande rapportering och utefter nuvarande riktlinjer) cirka 70% av grundskolans barn och unga nås av kulturgarantin. I måluppfyllelsen är det framför allt inom områdena musik och kulturarv de unga nås vilket är tack vare Gotlands två största kulturinstitutioner, Gotlandsmusiken och Gotlands museum. Uppföljningen visar att det finns ett starkt engagemang hos institutionerna och att den kompletterande budgeten för kulturinköp hos kulturenheten är viktig för att kunna lyfta fler konstarter och alternativ till institutionernas utbud. Skapande skola kommuniceras på Gotland som en del av garantin och är en insats som uppskattas av skolorna, men som varierar i omfång beroende på sökta och erhållna medel från Kulturrådet.

Jämte ovan beskrivna styrkor finns det också en rad utmaningar - ekonomiska förutsättningar, ojämlikhet mellan skolor (där vissa skolor deltar regelbundet, medan andra knappt deltar alls), transporter, kommunikation och det befintliga bokningsverktyget med flera. Skolorna lyfter fram tidsbrist, schemakrockar och svårigheter med transport och lokaler. Det framkommer även att kulturgarantin ibland betraktas som något "extra" snarare än en integrerad del av undervisningen. Friskolornas elever får inte del av utbudet inte heller förskolans och gymnasiets elever.

Jämförelser med andra regioner har gjorts i rapporten. Dessa visar att Gotland inte är ensamt om att möta utmaningar, men att andra kommuner och regioner valt att precisera garantin tydligare. I andra kommuner räknas inte Skapande skola som en del av garantin.

Utifrån rapporten ser regionstyrelseförvaltningen att Gotlands kulturgaranti behöver utvecklas för att nå alla barn på ett likvärdigt sätt. Viss utveckling kan ske inom befintlig ram, men för att i grunden säkerställa målet behöver resurser tillföras. Den viktigaste rekommendationen är förslaget att en ny modell tas fram som lägger grunden för hur hela garantin presenteras – från förskoleklass till åk 9. Här krävs dialog och samarbete mellan Region Gotlands förvaltningar, skolor och kulturinstitutioner. Årsvis uppföljning kan då förenklas när modellen väl träder i kraft.

Bedömning

Kulturgarantin är ett viktigt kulturpolitiskt verktyg för Region Gotland att verka mot målgruppen barn och unga. Den har potential att skapa likvärdighet, stärka barns och ungas rättigheter och bidra till ett starkt kulturliv. Rapporten visar att den nuvarande modellen inte räcker för att målen ska nås. Genom en utvecklad modell med en aktivitet per termin, stärkt samordning och långsiktiga resurser kan Gotland säkerställa att garantin blir en faktisk verklighet för alla barn.

Rapportens rekommendationer bör beaktas i förslaget om hur kulturgarantin utvecklas vidare på Gotland för att nå alla barn. Ett förslag till ny modell för kulturgarantin, med en stärkt resurssättning, föreslås presenteras i samband med budgetprocessen för 2027.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Rapport – återsrapportering nuläge kulturgarantin 2025.
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-10-20

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Angelica Andersson Fihn
Avdelningschef kultur och fritid